

Туризм як напрям економічного розвитку високогірних регіонів Прикарпаття (на прикладі Яремчанського регіону)

Л.І. Михайлишин

(Інститут Права, Економіки Та Будівництва, М. Івано-Франківськ)

У Статті розглянуто особливості соціально-економічного функціонування високогірних районів Прикарпаття, які мають особливий Статус за Законодавством України і Європейської Хартії. Проаналізовано чинники і умови розвитку Туризму на Високогірній території Івано-Франківщини. Наведено Рекомендації щодо інвестиційно привабливих напрямів створення матеріально-технічної бази Для Розвитку різних видів гірського Туризму в Яремчанському Регіоні.

Ключові Слова: туризм, Туристична індустрія, туристично-рекреаційні і спортивні заклади, Світовий Туризм, Проблеми туристичної сфери.

В статье рассмотрены особенности социально-экономического функционирования высокогорных районов Прикарпатья, имеющих особый статус по законодательству Украины и Европейской Хартии. Проанализированы факторы и условия для развития туризма на высокогорной территории Ивано-Франковской области. Приведены рекомендации по инвестиционно привлекательным направлениям создания материально-технической базы для развития различных видов горного туризма в Яремчанском регионе.

Specific features of socio-economic functioning of the Carpathian Highlands which have special status according to the Ukrainian legislation and the European Charter are considered in the article.

Factors and conditions of tourism development in Ivano-Frankovsk Highlands are analyzed. Recommendations as for the creation of branches of material-technical basis for the development of various kinds of mountain tourism attractive for investments in Yaremchanskiy region are provided.

Побудова високоефективних ринкових відносин вимагає від економіки України стабільного функціонування всіх існуючих регіонів. Однак, аналізуючи показники бюджетного року в Україні, бачимо, що більшість місцевих бюджетів «виживають» унаслідок перерозподілу коштів державного бюджету за рахунок так званих дотацій вирівнювання, як одного із інструментів бюджетного регулювання. Одним із таких представників дотаційних груп населених пунктів є високогірні регіони Прикарпаття.

Специфічні умови гір істотно впливають на соціально-економічне життя населення гірських територій у цілому світі. Перш за все, складні природні умови, важкодоступність, нерівність рельєфу, тощо суттєво обмежують простір для вибору форм та видів господарської діяльності, звужуючи поле зайнятості місцевих мешканців.

За таких обставин, саме подальше становлення та утвердження традиційної туристичної галузі може забезпечити економічний розвиток, що базуватиметься на наданні рекреаційних послуг, створить умови для задоволення потреб населення у якісному відпочинку, а, основне, забезпечить фінансові надходження до бюджету для покращення розвитку депресивних гірських територій та сприятиме збереженню природного середовища.

Адже саме гірську частину Прикарпаття України можна віднести до тих її територій, що мають найбільший потенціал рекреаційного розвитку та посідають провідне місце на ринку рекреаційних послуг.

Проблеми розвитку гірських територій є досить актуальні на сьогоднішній день і потребують зовнішнього втручання. Закон України «Про статус гірських населених пунктів» від 1995 р. є лише першим кроком до розв'язання гострих соціально-економічних і екологічних проблем гірських районів, що існують в Українських Карпатах. Серед державних гарантій, що надаються відповідно до даного закону, чільне місце посідає фінансування розвитку та використання наявних туристичних, рекреаційних і лікувальних можливостей гірського регіону. Світовий досвід гірської політики (гірська політика ЄС) також притримується принципів, що: гори в Європі є винятковим природним і культурним спадком, який необхідно берегти й розвивати; ключову роль у процесі збереження та розвитку цього спадку відіграє постійна присутність (проживання) у гірських регіонах людей; специфіка гірських регіонів утруднює забезпечення основних потреб населення; населенню гірських регіонів необхідно гарантувати право на проживання та працю у горах, а також на умови та рівень життя такі ж, як і в тих регіонах, що перебувають у більш сприятливому становищі.

На зазначених принципах базується «Європейська хартія про захист гір», відповідно з якою одним із векторів політики територіального планування в гірських регіонах є розвиток сектора послуг, і особливо туризму, як доповнення до традиційного способу життя [2, с. 80].

Метою статті є аналіз особливостей розвитку туризму у високогірних районах Прикарпаття і розробка пропозицій з основних його напрямів і об'єктів інфраструктур, які сьогодні та у майбутньому потребують інвестицій, у зв'язку з реалізацією програми «Євро-2012».

Сьогодні населення гірських регіонів стимулюється шляхом фінансової допомоги населенню (збільшення на 20% державних пенсій, стипендій, всіх видів матеріальної допомоги громадянам, які отримали статус особи, що мешкає, працює (навчається) на території гірського населеного пункту), що, на нашу думку, є неперспективним, тому що не спонукає органи місцевого самоврядування до економічного розвитку, використовувати весь ресурсний потенціал, що розміщений на її території: земні надра, рельєф територій, інфраструктуру, соціально-культурні надбання, історичні та мистецькі пам'ятки.

Відносно молода галузь – туризм – за останнє століття перетворилася з короткочасних мандрівок, прогулянок у потужну високорентабельну галузь народного господарства. Наразі, частка туризму становить 10% світового валового національного продукту, 7% – загального

Обсягу світових інвестицій, 11 % – світових споживчих витрат, 5% – усіх податкових надходжень та 1/3 світової торгівлі послугами. За статистичними даними Всесвітньої туристичної організації (ВТО), у світі 80% країн, де в'їзний туризм входить до першої п'ятірки основних статей експорту, у 40% – є основною експортною статтею, а ще 40% – це держави, де доходи від туризму перевищують 1 млрд. дол. США. За останні 16 років доходи від міжнародного туризму зростали в середньому на 9 % за рік і досягнули ще у 2002 р. 474,2 млрд. дол. США. З 1998 р. доходи від туризму перевищують доходи від експорту автомобілів, хімічних продуктів, продуктів харчування, палива та інших товарів та послуг [1, с. 4]. Про беззаперечні переваги туристичної індустрії серед інших галузей

народного господарства свідчать деякі дані. Так, оборотність капіталу у цій галузі у 4 рази вища, ніж у середньому в інших галузях господарства. А витрати на створення одного робочого місця в інфраструктурі туризму у 20 разів менші, ніж у промисловості. Саме тому туристична сфера – це саме та галузь, яка при порівняно невеликих витратах може дати великий прибуток, поповнити державний і місцеві бюджети, зменшити безробіття, підвищити соціально-економічне становище та реалізацію прав людини на відпочинок та працю, розвиває фізичні та інтелектуальні здібності. Крім того, сфера туризму пов'язана з 30 галузями народного господарства (транспорт, зв'язок, сільське господарство, торгівля, будівництво та ін.), тому сприяє розвитку суміжних та попутніх галузей виробництва і послуг.

Територія Прикарпатського високогір'я Івано-Франківської області має всі передумови для динамічного розвитку індустрії туризму. Наявність історичних, культурних, архітектурних, археологічних, релігійних і природо-ресурсних, соціально-економічних та матеріально-технічних чинників, що створюють можливість і базу для розвитку туризму.

Розвиток світового туризму сприяє не тільки задоволенню духовних потреб, зміцненню політичних та міждержавних зв'язків, але й поповнює валютні грошові ресурси країни. Розвиток іноземного туризму у високогірних регіонах Прикарпаття зумовлений також вдалим географічним розташуванням. Тому потрібно орієнтуватися на споживачів туристичних послуг з країн ЄС та СНД.

Як відомо, галузь туризму об'єднує в собі рекреаційну, санаторно-курортну, культурно-спортивну підгалузі, кожна з яких потребує наявності та побудови особливої інфраструктури. Рушієм такого будівництва повинні стати масштабні проекти як національних, так й іноземних інвесторів, бюджетні асигнування. Однак лише Яремчанський регіон є інвестиційно привабливим, що зумовлено низкою чинників, а саме:

Створено комплексний потенціал для розвитку всіх складових рекреаційної індустрії (кліматолікування, туризму, гірськолижного спорту, санаторно-курортного оздоровлення, відпочинку);

Успішне функціонування відпочинкових баз, провідними серед яких є:

Гірськолижний комплекс «Буковель», рекреаційний комплекс «Карпати» та «Загін». Усього на території м. Яремче на 2007 р. налічувалося 26 туристично-рекреаційних і спортивних закладів, загальною потужністю 3576 місць;

Висока частка приватного зеленого туризму: послуги з проживання надає 171 садиба на 1680 місць, що дає можливість нарощувати лікувально-оздоровчі, туристичні, спортивні послуги, зокрема і для іноземних туристів;

Динамічні темпи зростання кількості відпочиваючих: за період 1995–2000 рр. кількість відпочиваючих збільшувалась у середньому на 2 тис. чол. щорічно (таблиця);

Таблиця Динаміка кількості відпочиваючих на території міської ради М. Яремче, тис. чол.

2001
2002

71,5
87,0

2003
2004

121,3
210,0

2005
2006

305,2
631,5

Роки
2000

Кількість відпочиваючих
42

149

Наявність інформаційно-туристичного бізнес-інтернет центру на базі Фонду підтримки підприємництва в м. Яремче для отримання інформації про готелі та приватні сектори, заклади торгівлі, харчування, транспортне сполучення, атракційні об'єкти, культурні пам'ятки, гірськолижні траси, туристичні маршрути;

Перспективний промисловий потенціал;

Високий рівень орієнтації економіки регіону на експорт;

Розвинута інфраструктура транспорту і зв'язку, деревообробна галузь, спрямованість суб'єктів господарювання малого бізнесу на галузь туризму.

Так, сьогодні в Яремчанському районі 28,4% працівників, або 1828 осіб від загальної чисельності штатних працівників малого підприємництва, зайнятих в різних галузях економіки, припадає на галузь рекреації та відпочинку [3].

Однак, перебуваючи на крок попереду від інших, Яремчанський район потребує впровадження найбільш перспективного та першочергового вкладення інвестицій, а саме:

Будівництво фунікулеру на гору «Маковиця», туристичного селища «Маєток Святого Миколая», дитячих оздоровчих таборів, установа інформаційних щитів із схемами туристичних маршрутів, створення форельної бази. Реалізація такого проекту представить Яремчанський регіон як центр рекреаційної індустрії. Також лєвова частка інвестиційних проектів, спрямованих на формування спортивних баз, здатних проводити міжнародні змагання всіх рівнів, повинна спрямовуватись в смт Ворохта Яремчанського району. Оскільки саме тут найбільш сприятливий рельєф, кліматичні умови (найвище розташування над рівнем моря), а також наявність професійного трамплінного комплексу, збудованого за часів СРСР.

Із розвитком Яремчанського регіону як центру туризму високогір'я, на нашу думку, також слід би розвинути місця історичного та етнічного приваблення туристів, а саме: побудова санаторно-курортного центру «Беркут»; відновлення і реконструкція історичних пам'яток, зокрема, Австрійської обсерваторії на горі «Піп Іван», «Музею І. Франка»; побудова національно-культурного музею «Хата Гражда»; відновлення і реставрація польських маршрутів, продовження маршрутів пасажирських потягів з Києва та Одеси. Реалізація даних заходів значно б розширила коло відвідувачів і туристів, створила б вільні робочі місця, забезпечила зростання обсягу платних послуг і ВРП, ВВП, додатково наповнила державний і місцеві бюджети, відновила б культурну та історичну спадщину регіону.

Для успішного просування високогірних регіонів Івано-Франківської області, а разом з ними України, на світовий ринок туристичних послуг необхідно розробити стратегію розвитку туризму. Формування будь-якої стратегії здійснюється шляхом ретельно складених науково-обґрунтованих планів розвитку, у змісті котрих першочергово повинні висвітлюватись вирішення сучасних проблем туристичної сфери, характерними для якої є: розвиток туристичної інфраструктури, особливо доріг; підвищення якості та культури послуг; відновлення та збереження пам'яток культури; підтримка екологічного середовища; вдосконалення менеджменту та маркетингу в сфері підготовки висококваліфікованих кадрів за туристичними спеціальностями; створення робочих місць і здійснення заходів щодо охорони прав і безпеки відпочиваючих.

Відповідна стратегія розвитку туристичної галузі повинна здійснюватися за ініціативи не лише регіональних адміністрацій, а й Уряду України шляхом:

Створення відповідної законодавчої бази на основі загальновизнаних європейських стандартів та адекватної ринковій економіці;

Залучення підприємств різних форм власності, особливо приватних підприємств малого бізнесу в галузі туризму, що має в умовах Прикарпаття неабияке значення для зростання зайнятості населення; сприяння в наданні пільгових кредитів та ін.

Загалом реалізація стратегії туристичного розвитку повинна передбачати здійснення державної політики щодо: прийняття ефективного законодавства «Про захист культурних пам'яток»; за рахунок скасування гірських доплат створити цільові фонди для фінансування

Та належного утримання інфраструктури гірських регіонів; створення ефективної політики щодо підтримки територіальних обрядів і традицій; організація в закладах освіти спеціалізованих гуртків народного ремесла; запровадження місцевими органами влади курортного збору для поповнення місцевого бюджету.

Отже, розглядаючи туристичну індустрію Яремчанського регіону, як лідера з туристично-рекреаційних послуг серед високогірних регіонів Прикарпаття, вважаємо, що саме туризм (гірськолижний, зелений, сільський, культурний, релігійний, синтиментальний) – це найбільш реальний вид діяльності, що дасть позитивний ефект для виходу високогірних регіонів з існуючої кризи та покращення соціально-економічного становища його мешканців.

У зв'язку з наближенням Чемпіонату Європи - 2012, Федерація футболу України та Всеукраїнська асоціація туристичних операторів презентувала програму «Інвестиції Туризм - Євро 2012», в якій задекларовано нові підходи до розвитку туризму [4].

Ураховуючи те, що в Україні очікується близько мільйона гостей, багато з яких бажатимуть побувати в Карпатах, місцевим органам самоврядування, зокрема Яремчанській міській Раді, слід використати таку нагоду, підготувати нові привабливі проекти та маркетингові програми з надання туристичних послуг.

Література

1. Державна туристична Адміністрація України. Науковий центр розвитку туризму. "Стан та перспективи розвитку туризму в Україні". Щорічна доповідь (2003 р.). – К., 2004.

2. Юрій Стадницький. Сталий соціально-економічний розвиток гірських регіонів // Регіональна економіка. – 2004. - № 3.

3. Стратегія розвитку Міста Яремче та Яремчанського регіону. – Яремче, 2007.

4. Як зустрічати Туристів // Голос України. – 2007. - № 4.

© Л.І. Михайлишин

Надійшла до редакції 24.10.2007 Р.

УДК 338.48:334.012.64 Е. А.